

המחלקה לפוליטיקה וממשל

הסמינר המחלקתי

יום שלישי י"ד חשון תשע"ז 15/11/2016 בין השעות 12:15-13:45 בניין 72, חדר 629

ד"ר דפנה הירש

המחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת, האוניברסיטה הפתוחה

"החומס הכי טעים הוא זה שערבים מכינים": תרבות ופוליטיקה נפגשות על שולחן האוכל

כיצד זכה החומס למעמדו בחברה הישראלית? כיצד הפך מאכל ערבי למסמן של "ישראליות"? חוקרים שונים הציעו כי הניכוס הישראלי של מאכלים מן הרפרטואר הפלסטיני מהווה את המשכו של תהליך הקולוניזציה בשדה התרבות. טענה זו היא לכאורה משכנעת, אך היא מושתתת על הנחה בעיתית, לפיה היחס בין דינאמיקות פוליטיות לדינאמיקות בשדה התרבות הוא יחס של שיקוף. היא אינה מסבירה מדוע היחס של היהודים בישראל אל מאכלים ערביים כמו החומס והפלאפל מתאפיין במשיכה דווקא ולא בדחייה, כמו גם את הזיהוי של "חומס שערבים מכינים" עם דרגה גבוהה יותר של אותנטיות בשיח הקולינרי בעשורים האחרונים. אציע, כי הערביות של החומס מאפשרת לו לתפקד כאינדקס של אותנטיות ילידית, אולם ערביות זו אינה פשוט נתונה, אלא מתווכת על ידי שיחים שבעצמם מתעצבים בהקשר של פרויקטים חברתיים, תרבותיים, פוליטיים וכלכליים שונים. היות שלמאכלים יש ממדים שונים והם נעים בשדות חברתיים שונים, ההיסטוריה התרבותית שלהם אינה מתעצבת בשדה אחד בלבד, אלא היא תוצר של האינטראקציה בין כמה שדות. כך, למשל, אי אפשר להבין את הקריירה התרבותית של החומס בישראל, ובפרט את ה"ישראליות" של החומס, בלי לקחת בחשבון את התפקיד של תעשיית המזון בעיצובה למן סוף שנות החמישים, וביתר שאת בשנות התשעים - תהליך שבו יש תפקיד מרכזי לממד הסחורתי של החומס. מכיוון אחר, החיפוש הגובר אחר אותנטיות, המאפיין את השיח הקולינרי בעידן הגלובלי, במיוחד במקביל ל"תהליך השלום" בשנות התשעים, הביא להתחזקות התפיסה לפיה "החומס הכי טעים הוא זה שערבים מכינים".